

WIARUS POLSKI

Wychodzi na wtorek, czwartek i sobotę z dodatkiem religijnym p. t.: „Nauka Katolicka“ i z dodatkiem humorystyczno-satyrycznym p. t. „Zwierciadło“. Przedpłata kwartalna na pocztę i u listowych wynosi 1 mr. 50 fen., a z odnośzeniem do domu 1 mr. 75 fen. „Wiarus Polski“ zapisany jest w cenniku pocztowym pod literą T. nr. 106. — W księgarni w Bochum 1 mr. 25 f. a z odnośzeniem do domu 1 mr. 75 fen.

MÓDL SIĘ I PRACUJ!

Za inseraty płać się za miejsce rządka drobnego druku 15 fen. a za ogłoszenia zamieszczone przed inseratami 40 fen. Kto często ogłasza otrzyma odpowiedni opust czyli rabat. Za tłumaczenie z obcych języków na polski nie się nie płać. Listy do Redakcyi, Drukarni i Księgarni należy opłacić i podać w nich dokładny adres piszącego. Rękopisów się nie zwraca. Nazwisk korespondentów bez ich upoważnienia nie wskazuje się.

Nr. 20.

Bochum, czwartek, 18 lutego 1897.

Rok 7.

Redakcyja, drukarnia i księgarnia znajduje się przy Maltheserstrasse 17a na dole. — Adres: Wiarus Polski, Bochum.

Rodzice polscy! Uczcie dzieci swe mówić, czytać i pisać po polsku! Nie jest Polakiem, kto potomstwu swemu zniemezyć się pozwoli!

Polacy na obczyźnie.

Günnigfeld. Towarzystwo nasze założone 1 grudnia 1895 pod wezwaniem św. Idziego w Günnigfeld liczyło na początku 30 członków, w ciągu roku 1896 przystąpiło 29, zatem było razem 59 członków. Z tych pozostało w tow. na rok 1897 49, a ubyło 10, z których niektórzy poszli do wojska, niektórzy wrócili do stron rodzinnych, a inni dla zmiany pracy wystąpili z towarzystwa. Dochodu miało nasze tow. od 1 grudnia 1895 aż do 3 stycznia 1897 764,95 mr., rozchodu 654 70 mr., pozostaje na rok 1897 110,25 mr. Tow. nasze posiada bibliotekę składającą się z 83 książek t. j. z 20 własnych, 33 od Tow. Czyt. Lud. w Poznaniu i 30 od Towarz. św. Józefa z Wattenscheid. Wycieczek zrobiło tow. 6, jedną z chorągwią a 5 bez chorągwi. Mszy św. na intencję tow. zamówiono 1. Gwiazdkę urządziło tow. w gronie członków. Posiedzeń odbyło tow. 27, z tych 20 zwyczajnych, 2 walne i 5 posiedzeń zarządu. — 3 stycznia odbył się obór zarządu. Przewodniczącym został Wład. Staszuk, zast. P. Sztul, sekretarzem St. Piękny, zast. J. Formańczak, skarbnikiem A. Frąszczak, zast. Ł. Szymyślik, bibliotekarzem Fr. Ratajczak, zast. St. Grycz, chorążym J. Jędrzejak, zast. Stachowski, podchorążymi J. Andrzejewski i J. Huziński, zast. St. Knop i J. Wawrzyniak, rewizorami kasy W. Dzierża i M. Plewczyński. — Z gazet abonują członkowie tow. głównie „Wiarusa Polskiego“, a prócz tego „Gazetę Gdańską“, „Wielkopolanina“, „Przewodnika Katolickiego“, „Pracę“ itd. — Wszelkie listy dotyczące się towarzystwa prosimy przesyłać do przewodniczącego lub sekretarza.

Wł. Staszuk, prezes. St. Piękny, sekretarz.

Helmstedt. Sprawozdanie z czynności Tow. św. Barbary w Helmstedt z roku 1896. Na początku roku zeszłego liczyło towarzystwo członków 35, wystąpiło 13, a więc pozostaje na rok bieżący 22 członków. W roku 1896 było dochodu 245,80 mr., rozchodu 240,24 mr., pozostaje w kasie na rok bieżący 5,56 mr. Towarzystwo posiada bibliotekę, która jest własnością towarzystwa. Z chorągwią występowało tow. 4 razy. Mszy św. zamówiło tow. dwie, i to na intencję tow. Z gazet abonuje tow. „Wiarusa Polskiego“ i „Jedność“. Zabaw urządziło tow. 2. Posiedzenia będą się odbywały co pierwszą niedzielę miesiąca. — Dnia 17 stycznia br. odbył się obór nowego zarządu, do którego zostali obrani: Jan Klimek przewodniczącym, Jan Stajka zast., Ludwik Łakomski sekretarzem, Paweł Baumgart zast., Wojciech Górny kasyerem, Andrzej Musiał bibliotekarzem, Konstanty Nawrat zast., Tom. Pietrowski chorążym, asystentami Józef Wali i Jan Kaczmarek. Wszelkie listy dotyczące się tow. prosimy posyłać do przewodniczącego lub sekretarza.

Jan Klimek, przew. Ludwik Łakomski, sekr.

Mowa prezesa Koła polskiego radzcy Mottego,

wygłoszona na posiedzeniu pruskiej izby deputowanych w dniu 12 bm. w sprawie zniesienia instytucji komisarzy obwodowych.

M. P.! Przy porze spóźnionej, ograniczę się na kilku krótkich uwagach. Ilekroć jast mowa o komisarzach obwodowych w W. Ks. Pozn., tylekroć ulega się pokusie przypomnienia wypadków opalenickich, o których tu już tylekroć mówiono. Lecz nie obawiajcie się panowie, ja tej pokusie nie ulegnę. Sprawę tę rozstrzygnął już wyrok sądowy i uważam każde słowo w tej materii wypowiedziane za zbyteczne. Wolę pomówić o samej instytucji komisarzy obwodowych.

Już przy obradach ogólnych nad etatem zaznaczyłem, że instytucja ta w W. Ks. Poznańskim jest wyjątkową; w całej reszcie monarchii nie ma komisarzy obwodowych. Odwołałem się także na orzeczenie wysokiego urzędnika administracyjnego, który się o instytucji tej zasadniczo wyraził potępiająco.

Dziś więc chciałbym dotknąć jednej tylko okoliczności, a mianowicie, że między obowiązkami komisarzy jest i ten, żeby swój obwód jak najczęściej objeżdżali. W tym celu powinni trzymać konie. Wielu stosuje się do tego przepisu, ale w niektórych obwodach panowie ci ze względów oszczędności koni nie trzymają. Ułatwiają oni sobie rzecz tak, że osoby, z którymi mają się porozumieć, wzywają przed siebie za pomocą kartek, bez wyrażenia powodu przesłuchania.

Postępowanie takie prowadzi do wielkich niedogodności. Mogę panom przedłożyć kartkę taką — stawiam ją do użytku pana ministra — ale proszono mnie, żebym tymczasem nazwiska nie wymieniał. Na kartce tej napisano dosłownie: W sprawie, o której Pan masz zostać powiadomionym, zechcesz Pan w przeciągu 8 dni stawić się w biurze mojem na przesłuchanie. Podpisano: Królewski komisarz obwodowy. Kartka ta zaopatrzona jest pieczęcią komisaryatu obwodowego, a zatem wątpić nie można o jej prawdziwości.

Jakiż jest skutek takiego wezwania? Ludzie z oddalenia 2 do 3 mil przybywają do siedziby komisarza. Przed domem jego zbierają się całe gromady wieśniaków, robotników; wpuszczają ich się po kolei. Często nie mogą się porozumieć z komisarzem, nie znającym ich języka i muszą wracać do domu bez załatwienia sprawy. Często się zdarza, że komisarza nie ma w domu, choć termin sam wyznaczył. Więc odbywa go sekretarz prywatny, nie będący wcale urzędnikiem, wedle własnego upodobania. Przyznacie mi panowie, że taki sposób załatwiania spraw nie może zadowalać, że owszem podkopuje także powagę urzędnika.

A teraz chciałbym jeszcze zwrócić uwagę na drugi niedostatek. W czasach, kiedy bywają wybory, wyrobiła się w wielu obwodach komisarskich taka praktyka, że panowie komisarze do właścicieli i robotników gotowe kartki wyborcze wysyłają z wydrukowanym nazwiskiem kandydata, którego sami popierają. Jest to wielkie nadużywanie władzy urzędniczej. Pozwalam sobie wyrazić życzenie, żeby rząd królewski energicznie wystąpił przeciw takiemu nadużyciu. Jak mi tu właśnie powiadają, roz-

syłają komisarze te kartki wyborcze nawet do sołtysów.

Wysoki urzędnik administracyjny, o którym na wstępie mówiłem, w sądzie swym o komisarzach obwodowych wyraził się tak, że cała instytucja jest chorobliwą i że uchylene jej jest pożądanem. Otóż, panowie, w wielkiej polityce zagranicznej lekarze międzynarodowi starają się znanego „człowieka chorego“ utrzymać przy życiu środkami działającymi na chwilę. Tu w naszej stosunkowo małej polityce wewnętrznej Księstwa Pozn. takie względy nie istnieją, ale co do mnie, to sądzę, że byłby czas położyć koniec tej instytucji. Dla tego w imieniu moich przyjaciół politycznych stawiam wniosek o zupełne skreślenie rozdziału 93.

Ważniejsze wypadki z roku 1896.

Grudzień.

1. Śmierć Stefana Rogozińskiego w Paryżu.
2. Aresztowanie 1300 studentów w Moskwie.
3. Głośny proces przeciw Leckertowi. — Konsystorz papieżki.
4. Konsul niemiecki wręcza Jego Emin. ks. kardynałowi San Felice z polecenia cesarza niemieckiego zbiór wszystkich mów cesarza oraz jego pismo własnoręczne.
5. Hr. Eulenburg stawia jako świadek w procesie Lützowa.
6. Jenerał Blanco wręcza prośbę o dymisyję jako gubernator Filipinów. — Wybuch bomby dynamitowej w Barcelonie.
7. Wiadomość o rozwiązaniu dwóch zebrań na Górnym Śląsku dla tego, że przemawiano na nich po polsku.
8. Zatonięcie parowca „Salier“ z 210 podróżnymi, między nimi znaczna liczba Polaków z Królestwa i Galicyi, oraz 66 ludźmi załogi. — Śmierć Alfreda Nobela, wynalazcy dynamitu.
9. Śmierć Ferdynanda Trauttmansdorffa, prezydenta Izby panów w Wiedniu.
10. Jubileusz 30-letniej pracy literackiej dr. Adama Asnyka w Krakowie.
11. Nowela do ordynacyi procesów karnych i konstytucyi sądowej upada w parlamencie niemieckim. — Podpisanie traktatu handlowego austro-serbskiego.
12. Austriacki minister Welersheim przemawia w Radzie państwa przeciw pojedynkom, nazywając je barbarzyństwem. — Śmierć kardynała Boyera w Bourges.
13. Aresztowanie w Amiens ekskapitana Guillota, podejrzanego o szpiegostwo.
14. Amnestya dla Armeńczyków w Carogrodzie.
15. Uroczyste posłuchanie św. kolegium u Papieża.
16. Hr. Szuchałow ustępuje z swego stanowiska jako warszawski jenerał-gubernator.
17. Skazanie Tufekcejewa w procesie morderców Stambułowa.
18. „Kuryer Poznański“ obchodzi 25-letni jubileusz swego istnienia.

Ziemię polskie.

* Z Prus Zach., Warmii i Mazur. Pelplin. Zmarły śp. ks. kanonik Jan Kamrowski w Brodnicy urodził się 29 sierpnia

Towarzystwo św. Ignacego w Oberhausen

donosi swym członkom i wszystkim Rodakom zamieszkałym w Oberhausen i okolicy i Towarzystwom, które zaproszenia odebrały jako i tym, które dla braku adresów zaproszeń nie odebrały, iż tegoroczna **zimowa zabawa** odbędzie się w niedzielę dnia 28-go lutego po południu o godz. 1/2 4 na sali p. Wilms przy nowym rynku. Zabawa połączona będzie z koncertem, śpiewem, deklamacjami i teatrem pod tytułem: „Dzwonek św. Jadwigi“. Wstęp dla członków na teatr 25 fen., dla nieczłonków 50 fen., przy kasie 60 fen. Niewiasty mają wstęp wolny. Po teatrze dalsza zabawa, na którą wszystkich nam życzliwych Rodaków jak najuprzejmiej zapraszamy **Zarząd.**

Towarzystwo pod opieką Serca Jezusowego w Hamme podaje do wiadomości swym członkom i Rodakom w Hamme i okolicy, iż dnia 21-go lutego rb. odbędzie się **zabawa zimowa**, połączona z koncertem, śpiewem, deklamacjami i tańcem. Początek o godzinie 4-tej po południu. Członkowie placą wstępnego 30 fen., nieczłonkowie 50 fenygów. O liczny udział prosi **Zarząd.**

Towarzystwo świętej Barbary w Annen

podaje do wiadomości swym członkom, iż w niedzielę dnia 21 lutego **nie będzie** zebrania, ponieważ bierzemy udział w rocznicy Towarzystwa „Jedność“ w Dortmundzie. Zebranie odbędzie się dopiero dnia 28-go lutego. Wyjazd do Dortmund z Annen o 3-ciej godz. po południu. O jak najliczniejszy udział w wyjeździe do Dortmund i w zebraniu dnia 28 lutego prosi **Zarząd.**

Towarzystwo św. Jana Nepomucena w Barop

donosi swym członkom i zarazem wszystkim Rodakom, iż w niedzielę dnia 21-go lutego po poł. o 5-tej godzinie odbędzie się **nadzwyczajne zebranie** w lokalu p. Schön, na które się wszystkich Rodaków uprzejmie zaprasza. O. Korneliusz, a i nasi księża miejscowi z pewnością wezmą udział w zebraniu. W. Porwoł, prezes.

Towarzystwo świętej Barbary w Bochum

donosi swym członkom, iż w przyszłą niedzielę dnia 21-go lutego o **godz. 5-tej po południu** odbędzie się w lokalu posiedzeń **walne zebranie**, na którym o bardzo ważnej sprawie będą obrady. Z tego powodu prosimy o udział wszystkich członków **Zarząd.**

Towarzystwo św. Stanisława Kostki w Caternberg

podaje swym członkom do wiadomości, iż przyszłe posiedzenie odbędzie się w przyszłą niedzielę dnia 21-go lutego o godzinie 1/2 5-tej po południu. Na zebranie przybędzie ks. proboszcz Berndorf, w celu zapoznania swarów, jakie z powodu nowych ustaw powstały. Porządek dzienny: 1) przeczytanie Ewangelii św., 2) przeczytanie sprawozdania z przeszłego posiedzenia, 3) wpłata miesięczna, 4) wpis nowych członków, 5) sprawozdanie deputacji, która była u ks. proboszcza, 6) mowa ks. proboszcza, 7) obrady nad uchwałami zarządu, 8) wnioski członków. O liczny udział prosi **Zarząd.**

Towarzystwo św. Józefa w Wattenscheid

donosi swym członkom i wszystkim Rodakom zamieszkałym w Wattenscheid i okolicy, iż w niedzielę dnia **21-go lutego** br. odbędzie się **zabawa** połączona z koncertem, śpiewem, deklamacjami i teatrem. Teatru będą trzy sztuki, pod tyt.: „Chwała Bogu stół nakryty“, „W starym piecu djabła pali“ i „Marcowy kawaler“, bardzo to zabawne sztuczki. Początek zabawy na sali p. Brecklinghausa, Vödestr. o godzinie 1/2 4-tej. Teatr rozpocznie się o 1/2 7 godz. Wstępne dla członków 30 fen., dla nieczłonków 50 fen., niewiasty mają wstęp wolny, [tak samo i dzieci. Więc dalej Rodacy podążmy na tę zabawę, bo to zabawa polska i nie żałujcie tych parę trojaków, podajmy sobie dłonie i staśmy ramię do ramienia, a tem więcej możemy zdziałać. O liczny udział w naszej zabawie szan. członków i Rodaków upraszamy. Zapraszamy także nasze szan. Towarzystwa sąsiednie i spodziewamy się, że liczny wezmą udział w tej zabawie, ponieważ dochód z tej zabawy przeznaczony zostanie na nasze „Świętojózefacie“ w Bochum. Za poparcie już teraz składamy serdeczne podziękowanie starem naszym polskiem słowem „Bóg zapłać“. **Zarząd.**

Bruch.

Towarzystwo św. Michała w Bruchu podaje swym członkom i i wszystkim Rodakom do wiadomości, iż w niedzielę dnia 21-go lutego odbędzie się **nabożeństwo polskie**. Rano o godz. 9-tej będzie Msza św. z polskim śpiewem, po południu o godz. 4-tej odbędzie się nabożeństwo z polskim kazaniem, a po nabożeństwie zebranie Towarzystwa. Porządek zebrania: 1) sprawozdanie z pierwszego kwartału, 2) wpłata miesięczna, 3) wpis nowych członków, 4) wnioski członków, 5) sprawy towarzyskie, 6) wypłata chorym. O liczne stawienie się na nabożeństwo i na zebranie prosi **Zarząd.**
O godzinie wpół do 12-tej odbędzie się zebranie zarządu O punktualne stawienie się wszystkich członków należących do zarządu prosi **Wojciech Chwiłkowski**, prezes.

Bruch.

Oznajmiam szanownym Rodakom, iż w czwartek dnia 25 bm. wyprzedawać będę wszystkie moje meble i rzeczy kuchenne, za gotówkę w mojem mieszkaniu Königstr. nr. 250/2, z powodu, że powracam w strony rodzinne. **Józef Rybiak.**

Robotnicy

znajdą każdego czasu pracę u szachmistrza **Wawrzynowskiego w Wattenscheid**, Vödestr. 39 1/2.

Ktoby wiedział

gdzie przebywa **Jan Kicmanowski** zechce łaskawie donieść pod adr.: **Józef Cichowias**, Derne 94.

Szanownym Rodakom polecam moje znakomite towary, jako też prawdziwą tutejszą **sloninę, polską kiełbasę**, zawsze świeże jaja, cygara tabakę, papierosy itd. Proszę o łaskawe poparcie mego przedsiębiorstwa.

Mateusz Graniczny w Bruchu, przy poczcie.

Skład

tabaki, cygar i papierosów **Fr. Nolting, Herne**, naprzeciw kościoła katolickiego, poleca odleżałe cygara we wszelkich opakowaniach i cenach. 25 sztuk od 1 mr., 50 sztuk od 1,75 mr., 100 sztuk od 3 mr. począwszy aż do najlepszych. Cygaryle 50 sztuk za 1,25 mr. Czystą tabakę zamorską, wszelkie gatunki dobrej tabaki do zażywania i żucia, oraz tabakę prasową.

Skład fabryczny

harmonik ustowych, do dmuchania i do rozciągania.

Fr. Nolting, Herne, naprzeciw kościoła katolickiego.

Toast polski

wierszem i prozą, czyli zbiór mów przy uroczystościach wszelkiego rodzaju, jako to przy weselach, ważniejszych zebraniach, przy obchodach jubileuszowych itd. Cena 1,20 mr., z drzew. 1,30 fen. Adres: „Wiarus Polski“, Bochum.

Praktyczna kucharka.

Przepisy praktyczne taniego przyrządzenia wszelkich potraw, mięsnych, sosów itd. Cena 75 fen., z przes. 85 fen. Adres: „Wiarus Polski“, Bochum.

Dziwne podróże i przygody Obierzyświata.

na lądzie i na morzu, na księżycu wewnątrz ziemi. Zabawne opowiadanie. Cena z przes. 60 fen.

O Konstytucji 3 maja.

Cena 40 fen., z przesyłką 45 fen. Adres: „Wiarus Polski“, Bochum.

Tow. polskie pod opieką Serca Jezusowego w Hamme podaje swym członkom do wiadomości, iż dnia 21 lutego odbędzie się **posiedzenie** zaraz po wielkiem nabożeństwie. Prosi się członków o jak najliczniejszy udział, ponieważ są ważne sprawy do załatwienia. **Zarząd.**

Szanownemu Państwu **Kacparowi Marciniakowi** członkowi Towarzystwa św. Jana Nepom. w Barop i jego żonie **Juliannie** życzymy **w dniu srebrnego wesela** (w niedzielę 21 lutego 1897 r.) zdrowia, szczęścia i błogosławieństwa św.
Dziś dwadzieścipięć lat ubiegło, od chwili jak szczęśliwa Jubilatów para małżeńska połączyła się węzłem nierozdzielalnym. Dziś lata te szczęśliwie przebyła, jeszcze ich mocniej i silniej połączyły. Obyście w tym dniu doznali szczęścia, radości i pociechy we waszej pracy i oby wam Pan Bóg dozwolił szczęśliwie doczekać złotego wesela. Po trzykroć wykrzykujemy: nasz wierny członek Kacper Marciniak i jego małżonka Julianna niech żyją!
Tow. św. Jana Nepom. w Barop.

Powinszowanie.

Szanownej Kumoszcze **Konstancyi Jarmuszczyk** w dniu godnych Imienin składam serdeczne życzenia zdrowia, szczęścia i błogosławieństwa Bożego. Szanowna kumoszka niech tak długo żyje; dopóki mucha z komarem wody z morza nie wypije, a ty muszko pij w woli, niech moja kumoszka żyje do Boskiej woli. Wykrzykuję po trzykroć: niech żyje Konstancya Jarmuszczyk, aż całe Marten zdrzrzy. Tego swej Kumoszcze życzy, — kto, proszę zgadnąć?

W Gladbeck

odbędzie się w **niedzielę dnia 21-go lutego** br. o godzinie 5-tej po południu w lokalu p. Trapego **zebranie Polaków**, w celu założenia katolicko-polskiego Towarzystwa, na które wszystkich Rodaków zamieszkałych w Gladbeck i okolicy uprzejmie zapraszamy.

Komitet:

Wojciech Sobolewski, Marcełi Kalitka, Walenty Dzikowski, Jan Teichert, Adam Dzikowski, Józef Janicki, Franciszek Szlajka, Augustyn Kreczmer.

Ogłoszenie!

Reklamacje w celu uwolnienia od służby wojskowej, albo od rocenia służby, jako też podania rezerwistów, rezerwistów uzupełniających i członków obrony krajowej (Landwehrleute) o uwolnienie od służby w razie wojny można wręczać w domu urzędowym przy ulicy Brückstr. nr. 33 pokój 2 w **Bochum** w czasie godzin urzędowych, a mianowicie

z gminy **Hordel** 18 lutego
z gminy **Rienke** 19 lutego.

Równocześnie należy przedłożyć metryki rodziców i rodzeństwa wykazy zarobku, kwity podatkowe, wykazy długów, lekarskie świadectwa i t. d.

Bochum w styczniu 1897. **Wójt**, podp. Höltje

Nauka o Szkaplerzach.

Cena 20 fen., z przesyłką 25 fen.

S. Lewin, Bochum, Bongardstr. 26.
Pierwszy i jedyny gotowych ubrań skład polski w miejscu.
Ubrania dla panów od 7 mr. począwszy.
Paletoty dla panów od 8 mr. począwszy.
Szuwalówki dla panów od 7,25 mr. począwszy.
Ubrania dla chłopców od 2,25 mr. począwszy.
Ubrania dla cholpaków od 5 mr. począwszy.
W składzie naszym mówi się po polsku.